

گزارش نشست نقد و بررسی کتاب

«ایران در جنگ: از چالدران تا جنگ تحمیلی»

نشست نقد و بررسی «کتاب ایران در جنگ» به قلم دکتر کاوه فرخ و با ترجمه خانم شهربانو صارمی، با حضور صاحب نظران و علاقمندان تاریخ سیاسی و نظامی ایران عصر روز دوشنبه هشتم بهمن ماه ۱۳۹۷ به همت گروه علوم سیاسی شورای بررسی متون و کتب علوم انسانی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی و انجمن علمی مطالعات صلح ایران، برگزار شد. در ابتدای این نشست که در سالن اندیشه پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار شد، خانم شهربانو صارمی مترجم اثر، به معرفی کتاب پرداخت. خانم صارمی اشاره کرد این کتاب در دو جلد و تحت عنوان «سایه های صحرا» تالیف شده که جلد اول به تاریخ جنگ های ایران باستان به ویژه دوره هخامنشیان پرداخته است و جلد دوم اثر که در واقع تحت عنوان ایران در جنگ توسط انتشارات ققنوس چاپ شده است، به بررسی جنگ های پانصد سال اخیر از دور صفویه تا جنگ تحمیلی ایران می پردازد. از نظر مترجم، نویسنده در این اثر ارزشمند سیر تاریخی نظامی گری در ایران را روایت و تحلیل نموده است.

این مترجم ضمن اشاره به این نکته که بخش اعظم کتاب به جنگ تحمیلی هشت ساله اختصاص دارد، فرازی از کتاب را برای حضار قرائت کرد.

دومین سخنران این نشست، دکتر حسین علایی بود که نقد و بررسی خود را معطوف به فصل جنگ تحمیلی کتاب کرده بود. این فرمانده سابق جنگ اشاره نمود که انتقاد اصلی ای که می توان به این فصل از کتاب وارد کرد، عدم استفاده نویسنده کتاب از منابع فارسی زبان تاریخ جنگ هشت ساله ایران و عراق است.

علایی افزود به عنوان کسی که در جنگ حضور داشته ام این نقد را به این کتاب وارد می دانم که چرا نگارنده به دلایل وقوع جنگ تحمیلی و بعد از آن به خاتمه جنگ و مسئله آتش بس نپرداخته است. این استاد دانشگاه ضمن تحلیل علل وقوع جنگ، اضافه نمود نقد دیگری که می توان به این کتاب وارد کرد تحلیل اشتباه نویسنده اثر درباره علت حضور گسترده رزمندگان ایرانی در جبهه های جنگ است که نگارنده دلیل آن را روحیات ملی گرایانه رزمندگان دانسته بدون آنکه به باور ها و روحیات مذهبی و دینی این رزمندگان توجهی کرده باشد.

آخرین نقد فرمانده سابق نیرو دریایی سپاه نسبت به آمار و ارقام اشتباهی بود که در کتاب آمده است. علایی ادامه داد به عنوان مثال نویسنده اشاره می کند که عراق جنگ را هفت لشکر آغاز کرد که در واقع رقم اصلی دوازده لشکر بوده است و یا در موردی دیگر نویسنده تاریخ سقوط خرمشهر را نوزدهم آبان دانسته حال آنکه تاریخ دقیق سقوط خرمشهر چهارم آبان ماه بود.

سومین سخنران نشست نقد و بررسی کتاب ایران در جنگ دکتر مجید توسلی رکن آبدی عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات بود که در مقدمه مباحث خود اشاره نمود که حافظه تاریخی ما ایرانیان باید قوی تر باشد و اهمیت خوانش تاریخ جنگ ها در این است که می توان از طریق آن فهمید که چگونه از وقوع جنگ هایی که ممکن است در آینده واقع شود جلوگیری کرد.

این استاد دانشگاه در مورد ایرادات شکلی کتاب ایران در جنگ توضیح داد که ارجاعات کتاب بسیار زیاد است به طوری که نگارنده گاهی برای یک پاراگراف بیش از ده منبع ارائه نموده است و برای من خواننده این سوال مطرح می شود که آیا تمام این منابع دارای اعتبار هستند یا خیر؟ ایراد شکلی دیگری که دکتر توسلی به آن اشاره کرد، ذکر تاریخ وقایع در اثر بود که در دوره های قدیمی تر به قمری و در دوره های متاخر به میلادی بیان شده که این خود باعث سردرگمی خواننده می شود.

توسلی ادامه داد نگارنده اثر در مورد علت شکست نیروهای ایرانی در جنگ چالدران مسئله را تا این حد تقلیل داده است که می گوید از آنجایی که نیروهای شاه اسماعیل استفاده از ادوات و سلاح های گرم را دون شان خود می دانستند، شکست خوردند که بنظر بعید می رسد.

چهارمین و آخرین سخنران این نشست دکتر عباس خلجی عضو بازنشسته هیئت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع) بود که عنوان سخنرانی خود را «ایران در جنگ؛ روایتی تکراری» انتخاب کرده بود. این استاد دانشگاه که در جنگ تحمیلی نیز حضور داشته و از تجربه زیسته برخوردار است اشاره نمود که نقد من از منظر روش شناختی خواهد بود و به همین علت به نظر من عنوان درست تر این کتاب از چالدران تا شلمچه است.

خلجی در ادامه افزود این کتاب چهارچوب نظری مشخصی نداشته و صرفاً بحث خود را از یک مقطع تاریخی آغاز و در مقطع دیگری از تاریخ پایان داده است بدون آنکه به دنبال هدف و نتیجه مشخصی باشد. این عضو هیئت علمی دانشگاه افزود در سایه همین مسئله است که هیچ گونه جدول آماری و نموداری برای دسته بندی و طبقه بندی جنگ ها به خواننده ارائه نمی شود.

این عضو گروه علوم سیاسی شورای بررسی متون خاطر نشان کرد که روش استناد و ارجاع کتاب بسیار سنتی است و با روش های جدید همخوانی ندارد همچنین نگارنده از منابع تخصصی که به زبان های فارسی و عربی هستند استفاده نکرده است. خلجی ادامه داد در برخی از موارد احساسات ملی گرایانه نویسنده غلبه دارد و نویسنده از حد بی طرفی خود خارج می شود

این استاد دانشگاه همچنین افزود در برخی از موارد در این کتاب شاهد اطلاعات و آمار غلط و خلاف واقع هستیم، به طور مثال نگارنده تعداد سپاه محمد را دویست هزار نفر ذکر کرده است که در واقع سپاهی صد هزار نفری بوده است.

به عنوان نتیجه گیری سخنرانی، دکتر خلجی عنوان کرد که این کتاب فاقد هرگونه نتیجه گیری علمی در مورد جنگ های پانصدساله ایران است و مهم تر از آن گویی برای نگارنده صلح و مدنیت قابل اهمیت نبوده است.

گفتنی است در سی دقیقه بخش پایانی این نشست پرسش های حاضران توسط سخنرانان پاسخ داده شد.

گزارش: مختار نوری (دبیر علمی جلسه)